

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



Extra Posten.

Fredagen den 7 Januari 1820.

Till W. på Nyåret.

(Insändt.)

Låt dig icke tycka att du är vis, utan vik ifrån det ondt år. *Sat. Ordspr.* 33: 17. — Om man stötte en dära i en mortare, med st tare, som grvut, så går dock hans galenskap icke ifrå honom *Ibid.* 27: 22.

Stora W.! för ellofte gången åtföljer med nyårs-solen en ny årgång af den riktbara, högst *Almänna Journalen*. Dessa tio år, vigtiga i Svenska Litteraturens historia, hafva afven beredt dig ett namn bland dem som kämpat under Sanningens banér. Stora äro de strider och mö or du halt mot smäsinnet, flården och den inbilliska tomheten. Pris vare dig för den sjelfständiga höjd hvartill ditt sträfvande varit att lytta vår Litteratur; Torr och fattig harmoni var ju aldrig din sak? Pris vare dig för det bistånd du lemnat de män, hvilka, brinnande för det adla och goda, ansett genomtråkade dagar, nätter och år för ingenting, för att skaffa en blind, otacksam hop förädling till sin själ och frid till sitt sinne, — och för att genom sina försök bidraga till sitt fäderneslands ära. Dessa försök (aldrig hafva deras Författare för annat velat haft dem ansedde) kunna vara ofullkomliga, men efter sin vilja böra de döma-

mas, efter den stora tendens, som -- hvem vill ännu neka det? -- de uppväckt i sin Nations andeliga lif, — efter högheten af den bana de öppnat för lyckligare efterträdare. Denna tendens hafva *De* ej uppfunnit, denna bana hafva *De* ej först beträddt; de äro lika gamla som världen och den rena känslan i människans bröst. Icke äro *De* frihetens förste stridsmän: Sanning och skönhet hafva i alla tider agt sina Riddare, och Löggen och Tyranniet äro lika gamla som Darskapen; och dessa äro de Gudar, O W.! som du med så mycken harm ser nedstörtas i Vetenskapens och Konstens tempel. De Män du förföljer, hvad är deras brott? Att de velat rycka det *Sanna* (Vetenskapen) ur det högtförståndiga raisonerande, hvori *Populär-tänkarena* (h. e. den förnäma Pöbelns tänkare) neddragit henne, och det *Sköna* (Poesien, Konsten m. m.) ur de lättsinniga begrepp, hvarmed ytligheten och flården omgivit henne, och tiden i allmänhet hafva *De* velat rycka ur en ohelig Philosophies inflytelse, hvars rot var *Egoismen* (Jag) och hvars spirande blommor voro *Snusförstånd* och *Lättsinne*. Detta hafva *De* velat! -- Låt vara att de ej fullkomligt lyckats i sina egna alster, -- och säkert är, att de voro de första som låto sina radade bokstäfver bortflyga i Sylphers rymder, om Sanningen segrade, och villigt skulle de lemna sina blad åt Sala-

manderns lågor, om ljusare tankar derföre qvarblefvo i menskligheten -- men stor är den bana hvarpå de vandrat och blott motviljan kan ännu neka det. Men du, O W.! -- huru liten står du bland dessa män! huru lumpen är den bana der du krälar! Fråga dig med eftertänka: *Hvad har du velat? Hvad har du gjort!* Om du vore bland desse *Kraftige*, som fått väldig förmåga, skulle man med bitterhet och harm se huru du sökt qväfva alla högre bemödanden, men du är ibland desse *Kraftlöse*, beröfvad med både för ondt och godt. Man kan ej spotskt förakta, men blott välvilligt beklaga en onyttig lefnad; ty blott de oförgångliga-re blommar sparas af den vandrande tiden, och dess allhärjande ström bortrycker de svaga barn, som med sina leksaker gå och jollra vid dess stränder, och förbillar dem som ej mäta följa dess rullande fart. Du vandrar mödosamt sträfande denna ström *appföre*, men en gång måtte väl dina ögon öppnas och visa dig huru du vandrat ensam, och huru du lefvat fåfangeligt, ty utan idéer är en Litteratörs lefnad utan halt och värde. En gång måste väl du, som Xerxes, då han såg sina otaliga härar skynda emot döden utan något stort mål, utgjuta några vekliga tårar öfver ditt betydninglösa lif. -- Farväl! Må snart dina tårar rinna!

Om Svenska Språket.

(Slut från No 20 förl. år.)

Att utarbetandet af ett sådant historiskt-kritiskt Lexikon vore af högsta vigt, kan ej nekas, men dess besvarlighet och svårighet afskräcker. Dock tror jag, att den betydelligen skulle lättas och afhjelpas, om flere personer föresatte sig att samlas och offentlig meddelade sina Anteckningar. Som ett försök dertill vill jag dock icke gerna hafva nedanstående rader, ansedda, utan fastmer blott såsom

exempel, hvad jag, under detta mitt förslag, egentligen menat.

Afse: hafva afseende på. Först användt, så vidt jag kunnat erfaras, i Journal för Litteratur och Theater, men nu mera till allmänt bruk upptaget.

Besweringer: klagomål, hemställningar om rättelser och befrielser af allmän eller enskildt tunga. Under denna form förekommer ordet i Konung Gustaf Is Bref till Allmogen i Ångermanland och Medelpad, d. 20 April 1542. Förkortadt till *Besvär*, användes det redan i Handlingarne vid Kon. Sigismunds Krönings Riksdag. Och under betydelse af *calamitates* användes detta sålunda förkortade ord af Stjernhjelm: t. ex. Bröllops-Besvärs ihäggommelse.

Bewogh: tillstyrkan, af Verbum *Beweka*. T. ex. thet bewogh och Råd. Kon. Gustaf Is Bref till Hertig Erik, den 26 Nov 1556.

Frossig: frossande, substantiv af Verbum *frossa*: äta glupskt. Linnés Tal om Insecterna, 3:dje Upplagan, sid 8.

Frågen, pl. *frågn*: ryktbar, *celebris*, t. ex. frågn tidehvarf. Liljestråles Tal om Talekonsten. -- Ordet är Radix till *Frägd*: Rykte.

Företeelse: Phænomen. Bildadt af Doctor Åhrström, i öfversättningen af Villers Bok om Reformationen, sedermera temligen allmänt brukat.

Förfara: erfaras. Liljestråle, l. c.

Förhugsan: klokhet, *Prudentia*. Konunga och Höfdinga-Styrelsen. Ordet kommer af *Hug*, *Sensus*, *Gemülh*.

Förinta: till intet göra. Först brukadt i Tidskriften Journalisten och i Kölmars philosophiska Skrifter, nu mera temligen allmänt såsom giltigt antaget.

Helghjon: *Personæ sacræ*, Dale-Lagen. *Heligon*, i våra första Reformatorers skrifter, sedan Helgon.

Hofsämi: *Temperantia*, σωφροσύνη, en af de fyra Cardinaldygderna. Kon. och Höfdinga-Styrelsen. Under något

förändrad form: *Hofsamhet*, är ordet, i samma bemärkelse, användt af Ihre, i Företalet till Svenska öfversättningen af Hoffmans bok om Förtrojsamheten och i öfversättningen efter Plotin, i Phosphoros.

Hvispel: sagta susning, svarande mot tyska ordet *Lispeln*, och formodligen der-efter bildat af Thorild.

Höfd: Princip. Kon. och Höfd. Styrelsen.

Närvarelse. i st. f. Närvaro. Tal i Vet. Akad. då Konungen benådade den med sitt besök, d. 5 Febr. 1772.

Oafhänghighet: oberoende. *independance*. Angilves som ett nytt i Språket nyligen inkommit ord i C. Rudenschölds Tal, om Svenska Språkets Art. Stockholm 1772. — Under form af *Oafhänghighet*, började det åter användas i Silverstolpes Litteratur-Tidning, för 1795, och är nu allmänt antaget.

Omanligt: hvad ej passar en man, en människa: hvad mot mänskliga naturen är stridande och den förnedrande. Kon. och Höfd. Styrelsen.

Påfund: Upptäckt. Uppfinning. Stadgar för Kongl. Vet. Akad. 1739. Annu Mallet använde det i denna upphöjdare mening: "Mathematiken hade äfven igenom Newtons Påfund lätt en ovanlig skapnad." Tal om mathem. Vetenskapernas befrämjande. Stockh. 1786. — I låg och föräglig betydelse, förekommer det dock redan, tre år derefter, hos Prosperin: "När Allmänheten vänder sin uppmärksamhet ifrån Herschels upptäckt till Montgolfiers Påfund." Tal om Vetensk. Societeten, Stockh. 1789, och denna bemärkelse har detta ord sedan bibehållit.

Rät-passad: adeqvat. Nytt ord, föreslaget af Liljestråle i hans Tal om Talekonsten.

Stärke: Kraft, *Robur*, *vis*. Kon. och Höfd. Styrelsen.

Styr ja, första Svenska Bibelöfversättningen. Nu *Styrka*.

Skipelse: Väsande, Beskaffenhet.

"Människan är ett samvisteligt djur af

sin natur och Skipelse." Kon. och Höfd. Styrelse.

Tidelopp: Period. Nytt ord, föreslaget af Liljestråle, l. c.

Ur-Kräfta: enervera. Nytt ord, föreslaget af Liljestråle, l. c.

Wemod: en stillare men djupare bedröfvelse. Först användt af Atterbom, i Phosphoros och Poetisk Kalender, sedan antaget i allmänt bruk.

Väninna: Fäminin. af Van. För-söktes till införande af Engzell, på 1780-talet, men först nyligen allmänt af bruket antaget.

Asigt: Tyskarnes *Ansicht*. Först på senare tider allmänt brukadt. G. A. Silverstolpe skref ännu 1809, i sina Strödda Afhandlingar, *Ansigt*.

Ärende: ämne, föremål. I denna bemärkelse sednast användt af Liljestråle: "ett så granlaga och af Svenska pen-nor förut så litet vidrört ärende." Tal om Talekonsten. Stockholm 1784.

Ärtedd: Bevisad. Höpkens Tal om Yppighet. Stockholm 1740. o. s. v.

Innan jag slutar dessa strödda be-tragtelser öfver Svenska Språket, kan jag ej undgå att fästa uppmärksamheten på en anmärkning, som nyligen blifvit gjord af en snillrik och språkkunnig utländning, Hr von Schröter, om skillnaden mellan det Tyska och de Skandinaviska Språken, bestående deri, att då det forsta har en fri beständigt varierande Syntax, hafva de sednare, i synnerhet Svenskan, en ganska strängt bestämd och lagbun-den. Jag lemna derhän, hvilket må an-ses som önskanvärdast, men anmärknin-gen har visserligen sin fulla rättighet. Detta förhållande gifver äfven ett eget skaplygne åt den förbistring, som i Svenskan blifvit verkad af tvenne Språk, hvilka hittills på vårt Modersmål haft mesta inflytandet, neml. Fransyskan och Tyskan. Det förra har betydligast skad-at derigenom, att det påtvingat oss en mängd alldeles öfverflödiga och onödiga ord och vissa tyunget efterapade idiotis-

mer. Det sednare åter, hvilket egentligen, i sednare tider, börjat verka, genom slurfviga öfversättningar af Romaner och Undervisningsböcker, dermed att den förvirrat vår jemna och bestånda syntax; och torde det således hända, att Tyskan, i detta fallet, gjort större skada an Fransyskan, emedan det är vida lättare att befria Svenskan från de fläckar som den beredt. Dock att riktigt inse dessa båda slags brister, dertill fordras att noga studera de skrifter i hvilka Svenskan visar sig i sin största renhet, och i detta afseende tror jag, att man i synnerhet bör utmärka Grefve Höpkens, Grefve C. Rudenschölds och Biskop Mennanders Tal i Vetenskaps-Akademien; Botins Skrifter; Doctor Ödmanns Strödda Föreläsningar öfver nya Testamentet; G. A. Silverstolpes Litteratur-Tidning; Hojers Afhandling om Philosophiska Constructiöner; Friherre Adlerbeths öfversättningar efter Virgilius och Horatius, samt den nyligen utkomna Lefvernesbeskrifningen öfver Gr. Tessin. I alla dessa skrifter spela visserligen Språkets rika tillgångar på särskildta sätt och med olika genialitet, men i alla råder dock samma renhet och samma manliga omvårdnad. Vore det åter fråga om, att se Språket i höjden af ljufva behag, så, med undantag af några sednare producter, torde man böra ge anvisning på Kellgrens och Franzéns Poemet; deremot uppenbaras väl dess största kraft och originalitet af Thorild och Bellman.

Druidiska Sagor.

(Forts. från No 15. Frl. 3r.)

Sedan Merlin var död, drog Cynhyrgain den Skäggige försorg om att Artus blef döpt. Emedlertid var landet i den största förvirring, utan Regering, folket i förtviflan och utan anforare emot Sach-

sarne, hvilka utöfvade allahanda våldsamheter. Då trädde de äldsta af folket tillsammans, att beränka landets tarf, och då vardt dem förkunnat, att på en slätt i Glastonbury var en stor sten, ur hvilken fastet på ett svärd framstack; och den som förmådde utdraga detta svärd, skulle blifva Konung. Alla ynglingar försökte det, men det lyckades endast för Artus, som derföre blef utropad till landets Regent, och krönt af Dubricius, Arche-Biskop af Carleon. Med det sålunda vundna Svärdet, det han gat namn af Caliburn, bekrigade han Sachsarne och öfvervann dem i tolf blodiga Fältslag. Sedan satt han länge i ro och under den tiden hände det sig, att han en natt drömde, att allt hår föll af hans hufvud, alla fingrarne från hans händer, och alla tår från hans fötter, men från denna olycka räddades han af ett Järnlejon och genom en Blonmas bener och en gammal mans undervisning. Då han, ett par dagar derefter, var ute på jagt, skildes han från sitt sällskap, och förlorade sig i en stor skog, Sedan han länge ridit, kom han till öppningen af en håla, och här inträdde han och fann före sig trenne Jättelika personer, en gammal Kvinna med sin Son och Dotter. Gunman ville genast mörda honom, på det att deras boning icke skulle upptäckas, men dottern utverkade så mycket, att han skulle få behålla lifvet; om han nästa morgonen kunde säga dem trenne Sanningar. Emedlertid blef Artus ståtligen trakterad och gossen spelade harpa, för att roa honom. Då han lade sig om aftonen, kastade gossen öfver honom en oxhud, så stor och tung, att han icke kunde röra sig, förrän den, om morgonen, blef borttagen.

(Forts. e. a. g.)

No 3 utgilves nästa Måndag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS.